

szolgálati szempontú – átvészelését. Borodin a tekintetben is optimista, hogy az RGB technikai-technológiai korszerűsödése ugyancsak felgyorsul.

- ▶ Végül: In'kova feltette a kérdést, hogy nemsokára 130 éve lesz a könyvtár alapításának. Ez nem volna-e alkalom arra, hogy a könyvtár alapítójának, gróf N. P. Rumjancevnek a nevét vegye fel. Borodin erre azt válaszolta, hogy Rumjancev tiszteletének sokféle útja-módja van, s a könyvtár készül is a jubileum „sokszólamú” megünneplésére. Ehhez

még hozzáteszi: „Ennek ellenére, ha rajtam múlna a dolog, támogatni tudnám azt az ideát, hogy az RGB-t... Rumjancevról nevezzék el.”

Minden valószínűség szerint az elkövetkező időkben még többször fogunk hallani a volt „Leninka” sorsának alakulásáról.

/RGB: stroâ budušcee, čerpat' vse cennoe iz prošlogo. = Sovetskoe bibliotekovedenie, 5–6. sz. 1992. p. 3–16/

(Futala Tibor)

Az információs erőforrásokkal kapcsolatos állami politika és a tudományos-műszaki információs rendszer korszerűsítése

Az alább ismertetésre kerülő dokumentumot az *Oroszországi Tudományos, Felsőoktatási és Műszaki Politikai Minisztérium* (közhasználatú rövidítésben: *Minnauki*) tudományos-műszaki információs igazgatósága dolgoztatta ki. Közvetétele, illetve a nyomában kifejlődő vita a tennivalók pontosabb kijelölését, általában a dokumentum tökéletesebbé tételét kívánja szolgálni.

A tudományos-műszaki információk a szóban forgó dokumentum értelmezésében az információs erőforrásoknak (informacionnyj resurs) mindössze egyik válfaját teszik ki. Rajtuk kívül ide tartoznak még:

- ▶ a szociális információk (foglalkoztatottság, munkaviszonyok, nyugdíjbiztosítás, szociális ellátás, a közegészségügy és a közoktatás szervezése, a szolgáltatási szféra),
- ▶ a természeti környezettel és a természeti kincsekkel kapcsolatos (ökológiai, csillagászati, földhasznosítási, vízfelhasználási stb.) információk,
- ▶ a nemzetbiztonsági információk (kül- és belföldi vonatkozásban), információk a nemzetközi kapcsolatokról,
- ▶ a kulturális és vallási folyamatokkal kapcsolatos információk,
- ▶ a társadalmi és politikai információk,
- ▶ a hivatalos, azaz pénzügyi-gazdasági, költségvetési-könyvviteli, kereskedelmi stb. információk,
- ▶ a jogi információk (adatok a törvényekről, a végrehajtó szervek és bíróságok határozatairól, illetve azok végrehajtásáról),
- ▶ végül a statisztikai információk.

E válfajok mindegyikét más és más főhatóság felügyeli, illetve felelős a hatáskörükbe tartozó válfaj(ok) „működőképességéért”. A tudományos-műszaki információk „gazdája” a már említett Minnauki.

A tennivalóknak az új állami „divatokkal” harmonizáló kitzését megelőzte a tudományos-műszaki infor-

mációs rendszer állapotának alapos vizsgálata-elemzése. A rendszeren belüli – mondhatnánk: belgyógyászati – és a környezeti – mondhatnánk: ökológiai – vizsgálat egyaránt igen súlyos kóros elváltozásokat állapított meg mind a rendszer belsejében, mind kapcsolatrendszerében. A belső bajok közül mindenképp a rendszer „felpuffadtságát” és gyakorta öncélú működését kell kiemelni. A környezeti ártalmak a rendszer fontosságának alábecsülttségére vezethetők vissza, ami egyrészt az információs erőforrásokat reprezentáló egyéb intézmények és a tudományos-műszaki tájékoztatás közötti viszonyban, másrészt pedig a felhasználók és a tudományos-műszaki információs rendszer közötti kapcsolatokban figyelhető meg.

A fentiekben vázolt problémahalmaz annak a hét évtizedes tévhitnek a következménye, hogy az államnak ott kell állnia minden információ, információs intézmény mögött, illetve minden információs igény „belekerülési költségét” neki kell viselnie. Ez a hit a gyakorlatban alig-alig realizálódott. A rendszer viszonylag sokba került, nem ott segített, ahol kellett volna, ha mégis: nem úgy, ahogy szükség lett volna rá. Engedtessek meg a referálónak ezt a kérdést pesti kifejezéssel rövidre zárnia: „a rendszer nem működött”.

A kiütkeresés élén és a többi tennivaló „miként végzése” mottójaként az alábbi passzusok állnak: „Az új gazdasági feltételek közepette a tudományos-műszaki információs rendszer irányítását végző állami szervek szerepe mindössze a »játékszabályok« ki-munkálására korlátozódik, illetve e szabályok betartásának ellenőrzésére az összes résztvevő alkotta körben. E célból új gazdasági és jogi mechanizmusokat kell bevezetnie... Ezek a szabályok bizonyos értelemben meg fogják határozni az egyes tudományos-műszaki információs központok további sorsát, illetve

lehetőséget adnak számukra további fejlődésük útjának megválasztására."

Nos, a szóban forgó szabályozások körvonalai máris kialakultak, s nagyjából-egészéből a következőket tartalmazták:

Azok a tudományos-műszaki információs központok, amelyek elnyerik az ún. kulturális központok státusát, költségvetésből fogják magukat fenntartani. Itt mindenekelőtt a központi nagykönyvtárakra (a nemzeti könyvtárra és a GPNTB-re), a könyvtári „lényegű” információs központokra (pl. az INION-ra), továbbá azokra az intézményekre gondolnak, amelyek szoros kapcsolatban állnak a könyvtári-bibliográfiai munkával.

További típus lesz a nonprofit intézmény. Hogy a jelenlegi intézmények közül melyik fog ilyené konszolidálódni, a jövő dönti el. Mindenesetre lesznek intézmények, amelyek megszűnnek, profilt váltanak, több intézményre hasadnak szét, de olyanok is, amelyek részvényese 100%-ig az állam marad. Az ilyen irányú stabilizálódás mielőbbi beköszönte különösen a VINITI, VNTICentr, az NPO „Poisk”, a VIMI, valamint az ágazati és regionális központok számára kívánatos. Az is megoldás, hogy az említett intézményekben működő könyvtárak elnyerjék a kulturális intézmény státusát, s a továbbiakban költségvetési alapon működjenek.

A kulturális intézményi és a nonprofit státus meg fogja akadályozni, hogy az égiszük alá tartozó intézmények profithajzás miatt elhanyagolják alapvető feladataik teljesítését.

A többi tudományos-műszaki információs intézmény „szabadjára van engedve”, azaz megszorítások nélküli piaci tevékenységet űzhet.

A tudományos-műszaki információs rendszert a fent körülírt „karcsúsítást” követően korszerűsíteni is kell. Ez egyfelől egységes technológiai politikát jelent, másfelől az információk gyűjtésével, feltárásával és szétszórásával kapcsolatos mechanizmusok és eljárások támogatását. Az első feladat megoldásában a Kominform (noha mondani szokták: „nomen est omen”, itt nem „arról” a szervezetről van szó), a másodikban pedig a Minnauki tudományos-műszaki információs igazgatósága az illetékes. A két szerv között kívánatos a munka koordinálása még akkor is, ha a két feladat meglehetősen független egymástól.

A rendszer korszerűsítését egyébként sok-sok pontos programba szervezve kell elvégezni. E pontok között találhatók:

- ▶ jogi szabályozások (az információs törvénytől kezdve az állammal kötendő információs szerződésekkig és megállapodásokig),
- ▶ gazdasági mechanizmusok az információs viszonylatok szabályozására (adókedvezmények rendszere, ösztönzési módok, elszámolási kötelezettségek stb.),
- ▶ szabványosítási kötelezettségek,
- ▶ információtudományi alap- és alkalmazott kutatások,
- ▶ képzési és továbbképzési tennivalók.

A program végrehajtása érdekében a Minnauki tudományos-műszaki információs igazgatóságát és a Rosinformresursot el kell látni a megfelelő jogosítványokkal.

Felettebb fontos követelmény, hogy a tudományos-műszaki információs rendszer korszerűsítése és az ország informatizálása között teljes legyen az összhang. A közös érdekű tennivalók az alábbiak:

- ▶ a kor színvonalán álló információcserét szavatoló információs infrastruktúra létrehozása és fejlesztése az egész országban;
- ▶ az információk gyűjtéséhez, feltárásához és szétszórásához szükséges információs technológiák kialakítása és forgalmazása, illetve a kívánt formájú információátvitel biztosítása;
- ▶ a kívánt információk reális idejű biztosítása;
- ▶ a rendkívül változatos igényeket kielégíteni képes adatbázisok és adatbankok egész rendszerének kialakítása;
- ▶ a tudományos-műszaki információs rendszer irányításához szükséges adatbankok és adatbázisok létesítése;
- ▶ az állami és a magánstruktúrák szerződéses együttműködésének meghatározása a piaci viszonyok fejlődése közepette;
- ▶ a fejlett és egyéb országokkal az informatizálási együttműködés kialakítása;
- ▶ az információs erőforrások optimális használata érdekében a képzési és továbbképzési szükségletek kielégítése.

/Razrabotka gosudarstvennoj politiki v oblasti sozdaniä i ispol'zovaniä informacionnogo resursa i programma modernizacii sistemy NTI. = Naučno-tehničeskaä informaciä, Ser. 1. 9. sz. 1992. p. 9–21./

(Futala Tibor)